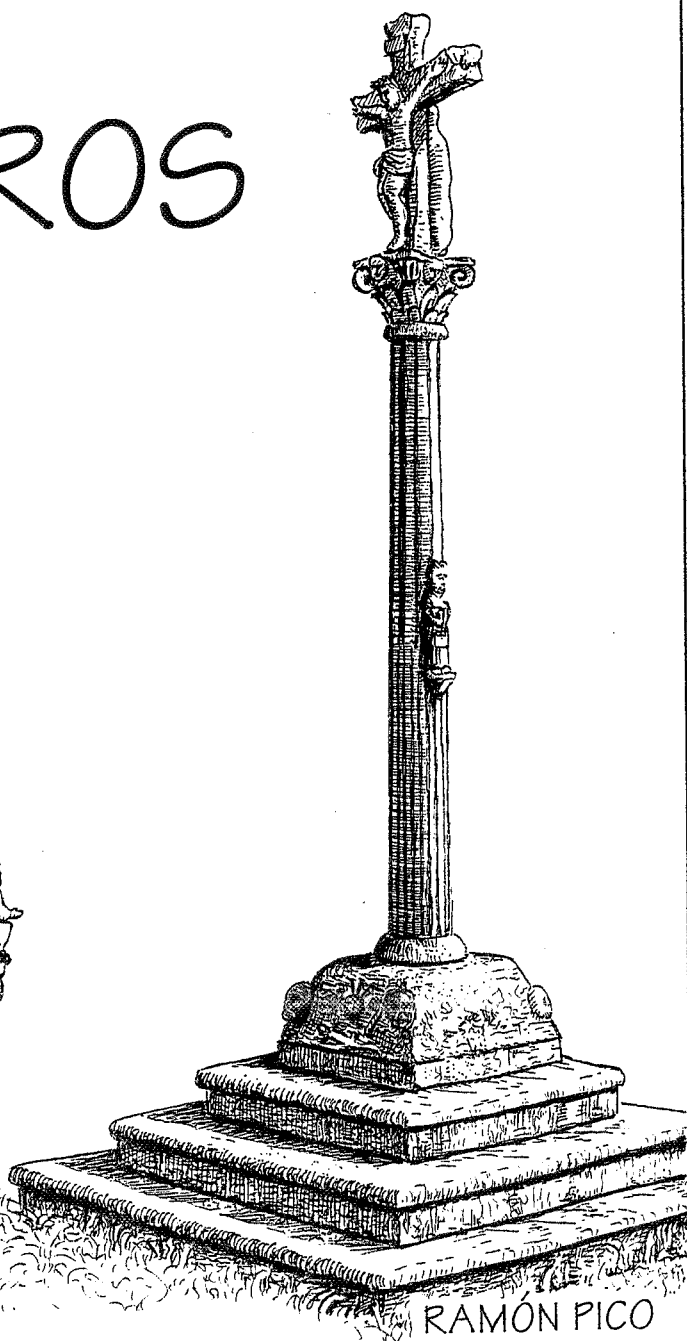
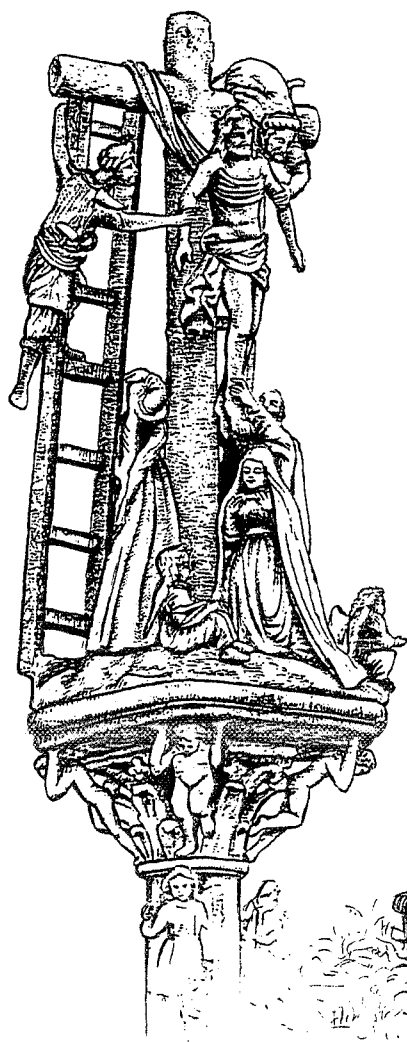

UNIDADES DIDÁCTICAS DE ENSINO PRIMARIO
CULTURA E TRADICIÓNS DE GALICIA

CADERNO Nº 2

OS CRUCEIROS

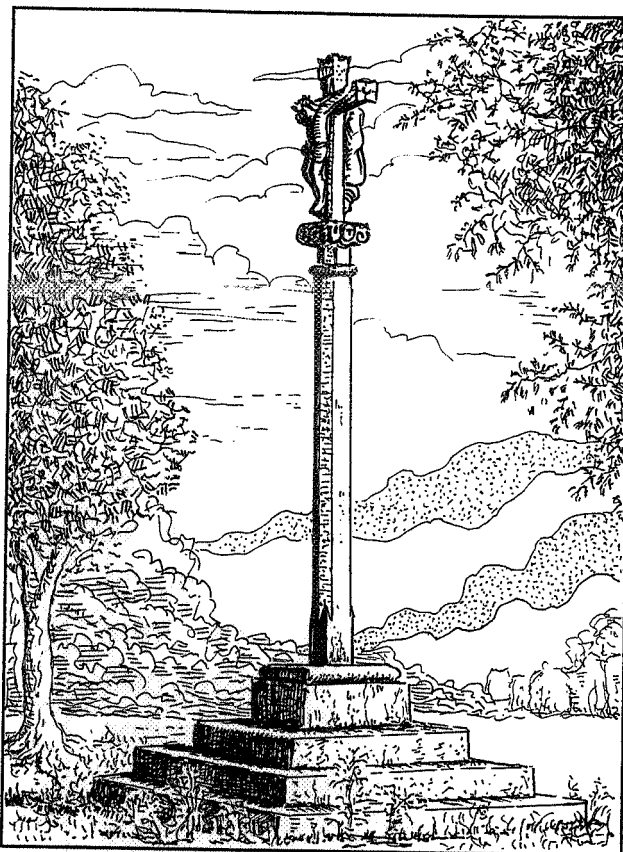
RAMÓN PICO

OS CRUCEIROS

QUE É UN CRUCEIRO

Podemos dicir que os cruceiros son, cos hórreos, os monumentos populares máis característicos da nosa terra.

Basicamente, un cruceiro é un monumento de pedra formado por unha plataforma cun pedestal sobre o que vai unha columna cunha cruz enriba.

CASTELAO E OS CRUCEIROS

O estudo dos cruceiros estará sempre unido á figura do gran escritor e debuxante galego Afonso R. Castelao, que dedicou gran parte da súa vida a escribir "AS CRUCES DE PEDRA NA GALIZA". Tamén fixo tódolos debuxos.

É un libro dedicado ós cruceiros galegos e ás cruces en xeral. Ademais de facer un fondo estudio de cruces e cruceiros, está escrito con ese encanto especial e ese amor que poñía Castelao nas súas obras. Aquí tedes unha mostra:

"Onde hai un cruceiro case sempre houbo un pecado, e cada cruceiro é unha oración de pedra que fixo descender un perdón do ceo, polo arrepentimento de quen o pagou e polo sentimento de quen o fixo".

PEQUENA HISTORIA DOS CRUCEIROS

A cruz é o símbolo do Cristianismo dende hai preto de dous mil anos, aínda que xa era usado en épocas anteriores por outras culturas.

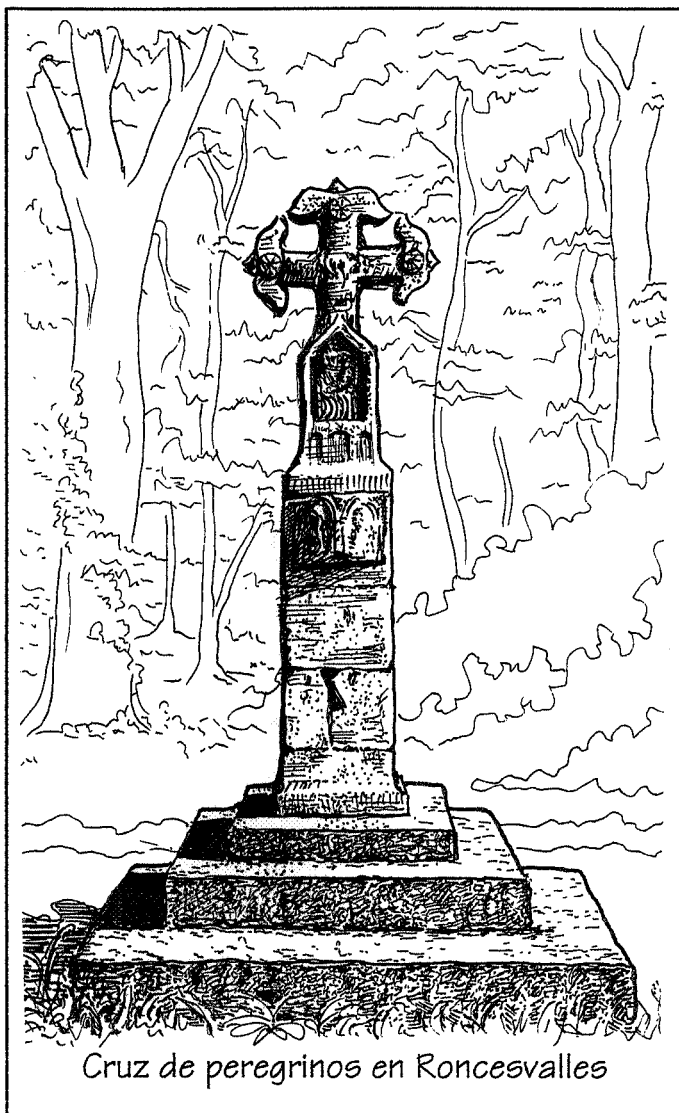
Cando o cristianismo se vai estendendo por Europa, alá polos séculos III, IV, V... prodúcese unha "cristianización" de monumentos, lugares, edificios, etc., consistente na colocación de símbolos cristiáns; sobre todo, a cruz.

É difícil saber como aparecen os primeiros cruceiros. Moitos autores pensan que proceden da cristianización de monumentos paganos, como os menhires en Inglaterra e Irlanda, hai máis de mil anos, ós que se lles poñía unha cruz enriba, ou os "*miliarios*" romanos, que eran unha especie de postes que poñían os romanos nos camiños para indica-las distancias.

Estes *miliarios* romanos coa cruz póñense no Camiño de Santiago hai preto de mil anos, co engadido dunha plataforma con gradas ou *chanzas* para uso dos peregrinos. Son as "*cruces dos peregrinos*". Delas, a máis coñecida é a de Roncesvalles, na entrada do Camiño en España dende Francia.

Pero estas cruces de peregrinos non teñen algo fundamental nos cruceiros, que é o fuste ou columna que eleva a cruz. Este engadido faise, posiblemente, para imita-las cruces das procesións, no século XIV ou XV; é dicir, hai uns seiscientos anos. Outros autores pensan que poden ser anteriores, incluso do s. XIII.

Tamén hai quen opina, como Castelao, que os cruceiros foron introducidos en Galicia por San Vicente Ferrer (principios do s. XV). Era de Valencia e alí abundaban unhas cruces parecidas ós cruceiros galegos chamadas "*cruces de término*".

O feito de que haxa cruceiros anteriores débese a que o único que é anterior é a cruz, sendo a columna e a base posteriores. Tamén explicaría

esto que haxa cruceiros na Bretaña francesa, pois alí predicou tamén San Vicente Ferrer.

Dos cruceiros que se conservan, o máis antigo é do século XIV, o de Melide; aínda que só a cruz é desta época, sendo o resto posterior. Do século XV é o do *Home Santo*, de Santiago.

Cando realmente o cruceiro se espalla por toda Galicia é nos séculos XVII e XVIII, pois a Igrexa concede indulxencias a quen constrúa un cruceiro, e as oracións dos fieles ante a cruz aplicaranse en

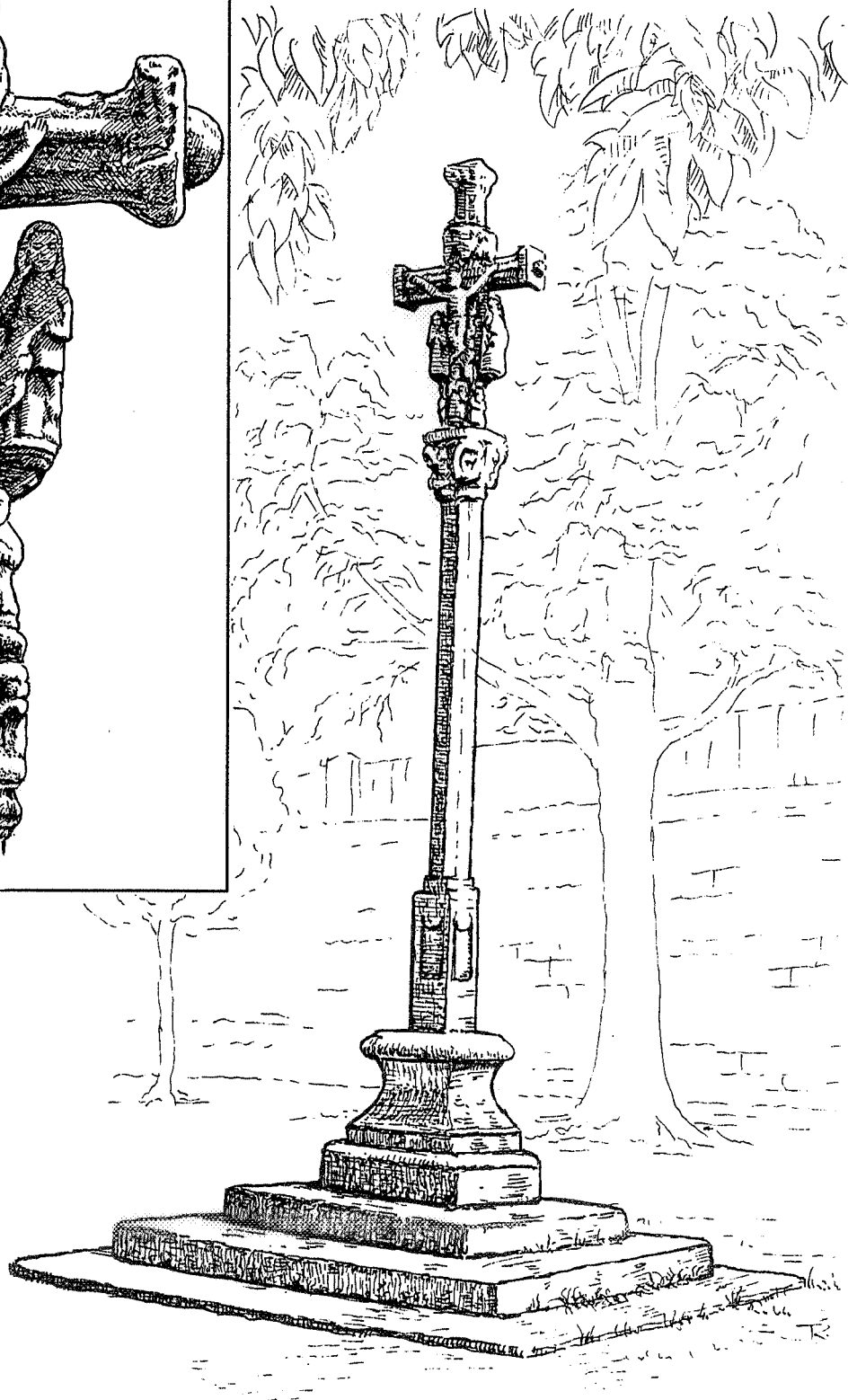
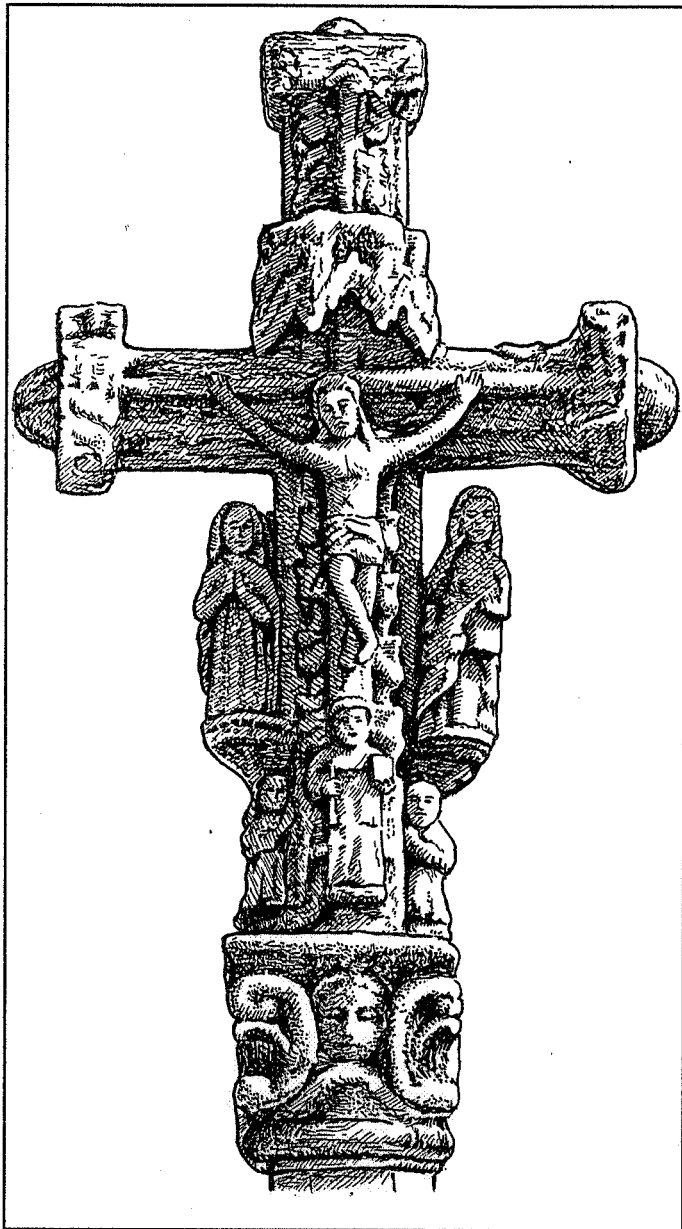
Cruz do cruceiro de Melide, considerado o máis antigo de Galicia. O resto é moi posterior

sufraxio da alma de quen o mandou construír.

Do século XIX hai moitos; de entre eles, dous moi coñecidos: o de Hío e o de Noia. Nestes dous cruceiros non hai a representación típica co Cristo por un lado e a Virxe polo outro, senón que se representa o “desencravo” (escena na que descenden a Cristo da cruz).

Do século XX son a maioría dos cruceiros que podemos ver.

Nos últimos tempos, case tódolos cruceiros que se fan son de adorno para as fincas particulares e só teñen unha finalidade decorativa.

Famoso cruceiro do "Home Santo" (San Vicente Ferrer), actualmente na Porta do Camiño, en Santiago de Compostela. É do século XV

